

POZYVAJU VAS NA
PARIS

20. VÝROČIA
ROVNEHO VITAZSTVA
PRACUJUCICH

PROGRAM OSNAV
21. februara 1968 o 14. hodine
Gymnazijskej tabule na budove REDUTY
manifestácia pracujucich vo februari 1968
21. februara 1968 o 14. hodine
VIA BRATISLAVSKYCH PRACUJUCICH
na námestí SNP
manifestácia jednotky IAA, armady o SSSR prepočítajú
ukončení mesta

ROČIE FEBRUAROVÉHO VITAZSTVA PRACUJUCICH

**LISSABON
SLAV**

20. VÝROČIA
ROVNEHO VITAZSTVA
PRACUJUCICH

PROGRAM OSNAV

21. februara 1968 o 14. hodine

manifestácia jednotky IAA, armady o SSSR prepočítajú
ukončení mesta

BOLOGNA

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

V (47) ТОМ

Психолого-педагогічні та організаційні умови
запровадження європейських стандартів вищої
освіти в Україні

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"
Протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Рик С.М., Онкович Г.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток.1 до Вип. 31, Том V (47) : Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2013. – 540 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supplement 1 to Vol. 31, Volume V (47): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2013. - 540 p.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-8840-94-4(5)

© Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2013 р.
© НТУУ "Київський політехнічний інститут", 2013 р.
© Східно-Європейський Інститут Психології, 2013 р.
© Видавництво "Гнозис", 2013 р.

КОРНІЄНКО О.В.,

кандидат психологічних наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
м. Київ

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОСОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЮНАКІВ-СТУДЕНТІВ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА 2006-2009 НАВЧАЛЬНИХ РОКІВ

Виявлені комплексні емпіричні дані поетапного факторного аналізу юнаків-студентів двох факультетів (чотирьох академічних груп) Київського національного університету імені Тараса Шевченка: психології, радіофізики у кількості 311 осіб, які проводилися впродовж 2006-2009 навчальних років. Були визначені основні фактори та їх опосередковані кореляційні зв'язки проявів психосоматичного здоров'я.

Выявлены комплексные эмпирические данные поэтапного факторного анализа юношей-студентов двух факультетов (четырёх академических групп) Киевского национального университета имени Тараса Шевченко: психологии, радиофизики в количестве 311 человек, которые проводились на протяжении 2006-2009 учебных годов. Были определены основные факторы и их опосредствованные корреляционные связи проявления психосоматического здоровья.

Identified comprehensive empirical data phased factor analysis boys students from two faculties (four academic groups) Kyiv National Taras Shevchenko University: psychology, radiophysics in the number of 311 persons, conducted during 2006-2009 academic years. Identified comprehensive empirical data phased factor analysis boys students from two faculties (four academic groups) Kyiv National Taras Shevchenko University: psychology, radiophysics in the number of 311 persons, conducted during 2006-2009 academic years. Identified key factors and their correlation mediated symptoms psychosomatic health.

Вступ.

Дослідження проблеми психосоматичного здоров'я, хвороби людей різного віку у тому числі студентської молоді за останні роки стало центром уваги медиків, психологів, педагогів, соціологів та фахівців інших наближених спеціальностей на теренах країн як ближнього, так і далекого зарубіжжя. Впродовж XX сторіччя дослідники вивчили дану глобальну проблему з залученням широкої низки медико-біологічних, соціологічних, психолого-педагогічних методів спрямованих на виявлення середньо-статистичних, факторних оцінок проблем: *"внутрішньої картини хвороби"* - Р.А.Лурія(1944) *"ставлення до хвороби"* - Д.Бірін(1982) *"аутопластичної картини захворювання"* - А. Гольдшейдер(1929), *"переживання хвороби"* Е.А.Шевальов, В.В.Ковальов.

Починаючи з робіт М.Я.Мудрова(1949), Г.А.Захар'їна(1909), П.Б.Ганнушкіна (1964) означився цілісний підхід у дослідженнях хворих людей, суть якого полягає у вивченні та правильному розумінні ролі особистості при виникненні того чи іншого захворювання, що дозволяє досягти більшої ефективності як у вивченні етіології та патогенезу захворювання, так і в організації його лікування та профілактики.

Таким, чином, вітчизняні вчені-психологи, психіатри, психофізіологи – протягом досить тривалого часу ґрунтовно визначали, досліджували понятійний апарат термінів *"внутрішньої картини хвороби"* (комплексу чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру).

У зарубіжній літературі,також, знаходимо різноманіття термінів, в яких описується *"суб'єктивній бік хвороби"*. А.Хулек (1969) - *"реакція захворювання"*, котра залежить від характеру та прогнозу захворювання (виділяє сім типів); З.Ліповськи(1983) пропонує типологію *"психосоціальних реакцій на хворобу"*, виділяючи три компоненти; Дж.Хесцен-Клеменс(1979) уводить поняття *"образ особистого захворювання"*; С.Ді Міхаель(1959)- один із небагатьох авторів, котрий розглянув *"ставлення людини до хвороби в динаміці"*.

Детально аналізуючи дані літератури, ми знову, по суті, зустрічаємо повторення ідей прихильників ортодоксального психосоматичного напрямку медицини, у яких зроблено спробу відповісти на це запитання з позиції психоаналізу, висуваючи теорію аутопатології (Dunbar,1943;Alexander,1950 та ін.)

Отже, зарубіжними та вітчизняними вченими досить добре досліджено *"внутрішню картину хвороби"*. Але закономірно виникає питання, а чи має право на існування протилежне поняття – *"внутрішня картина здоров'я"*, яка виділяєбагаторівневий вплив оточуючого середовища на індивіда.

На сьогоднішній день у працях фахівців спостерігається зміщення акцентів на дослідження проблем донозологічного (передхворобливого стану), межового стану між хворобою та здоров'ям *"ставлення людини до*

хвороби в динаміці" у роботі з людьми різних вікових категорій, у тому числі студентською молоддю. Дана концепція та результати емпіричних досліджень активно та систематично висвітлювалися у публікаціях автора (О.В.Корнієнко, 2000,2004) та поточних статтях, які видавалися з 2006 року у фахових психологічних виданнях та інших наукових джерелах [1,2]

Необхідно, також, акцентувати увагу на дослідженнях останніх років у напрямку дослідження проблеми безпеки психосоматичного здоров'я студентської молоді в працях сучасних вітчизняних та зарубіжних фахівців. В роботі А.Федотова [7] *"Факторний аналіз ціннісних орієнтацій студентів вищих навчальних закладів....."* поставлені основні два питання: 1. визначення найбільш суттєвих особистісних факторів, розвиток яких забезпечує ефективність здоров'ярозвиваюльної технології студентської молоді 2. експериментальна перевірка ефективності результатів факторного аналізу ціннісних орієнтацій студентів до здорового способу життя у процесі розроблення виховних технологій.

Зміст наступних публікацій [8,4,5] включає широкий спектр проблем психічного здоров'я студентської молоді, наприклад, значення індивідуально-психологічних характеристик, вираженістю хронічної втоми, адаптації до навчання у вищих навчальних закладах. Стаття дослідника Клевець Л.Н.[3] присвячена висвітленню "Соціально-психологічних факторів психосоматичних розладів у студентської молоді"(2012) на прикладі порівняння досліджень в вузах Росії та США, а також, з власними розробками. Автор наводить приклад з публікації [6] Румянцева про причини формування психосоматичних розладів на прикладі, розвитку особистості від дитячого до підліткового віку. На думку Румянцевої Д.А. [6] "У дітей 3-5 років головна негативна емоція яка виходить зовні у вигляді психосоматичних розладів - притиснена агресія, а у підлітків її місце займає депресія. Отриманий висновок, також, узгоджується з власними емпіричними дослідженнями на групі юнаків-студентів у кількості 311 осіб з виділеною контрольною групою у кількості 16 осіб з вираженими показниками депресивного стану на невротизму."

На основі наведених загальних даних аналізу першоджерел основною метою даної статті є: проведення поетапного факторного аналізу на чотирьох досліджуваних групах юнаків-студентів двох факультетів Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Представлені дані досліджень проводилися автором впродовж 2006-2009 навчальних років з застосуванням комп'ютеризованої програми SPSS-20.

Нами були, також, сформульовані дві основні задачі емпіричного дослідження:

Інтерпретація та описання проведення досліджень факторного аналізу чотирьох груп.

Таблиця №1

Комплексний аналіз даних факторного аналізу чотирьох досліджуваних груп юнаків-студентів двох факультетів Київського національного університету імені Тараса Шевченка

N/п	Факультет, кількість студентів	Кореляційні залежності проявів передхвобливого (донозологічного) психосоматичного стану здоров'я юнаків-студентів
1.	юнаки-психологи=37 (2006 рік)Всього: 5 кореляційних зв'язків	Амбіверсія – виснаження (-0,431**),інтенсивність скарг(-0,335*); Холеричність – інтенсивність скарг контрольної групи здорових(-0,328*),Потенційна емоційна стабільність – високавірогідність неврозу(0,577**),особистісна тривожність(0,352*).
2.	юнаки-радіофізики=87 (2007 рік)Всього: 8 кореляційних зв'язків	Холеричність – депресивний стан (0,224*); Вік – інтенсивність скарг контрольної групи здорових (0,255*); Потенційна емоційна стабільність – депресивний стан(0,461**),шлункові скарги (0,248*),інтенсивність скарг(0,226*),інтенсивність скарг групи хворих (0,218*),висока вірогідність вираженість неврозу(0,645**),особистісна тривожність (0,353**).
3.	юнаки-радіофізики=92 (2008 рік)Всього: 13 кореляційних зв'язків	Щирість- амбіверсія (-0,218*); Амбіверсія – особистісна тривожність (-0,271*),ситуативна тривожність(-0,236*); Потенційна емоційна стабільність – депресивний стан(-0,380**),виснаження(-0,380**),болі різних частин тіла (0,280*),серцеві скарги (0,258*),інтенсивність скарг(0,288**),інтенсивність скарг контрольної групи здорових(0,255*),інтенсивність скарг групи хворих (0,292**),вираженість неврозу(0,615**),особистісна тривожність (0,423**),ситуативна тривожність(0,276**);
4.	юнаки-радіофізики=95 (2009 рік)Всього: 10 кореляційних зв'язків	Потенційна емоційна стабільність - депресивний стан(0,251*),виснаження(0,303**),шлункові скарги(0,207*),болі різних частин тіла(0,275**),інтенсивність скарг(0,296**),інтенсивність скарг контрольної групи здорових(0,227*),інтенсивність скарг групи хворих (0,255*),вираженість неврозу(0,574**),особистісна тривожність (-0,275*);ситуативна тривожність(0,277*).

1.1. Перша група – юнаки(психологи) перший курс 37 осіб (2006 навчальний рік);

1.2. Друга група – юнаки(радіофізики) четвертий курс 87 осіб (2007 навчальний рік);

1.3. Третя група – юнаки(радіофізики) четвертий курс 92 особи (2008 навчальний рік);

1.4. Четверта група - юнаки(радіофізики) четвертий курс 95 осіб (2009 навчальний рік).

2. Загальний прогноз стану психосоматичного здоров'я досліджуваних груп.

Результати досліджень та їх обговорення.

Завершуючи описання та аналіз даних факторного аналізу чотирьох груп юнаків студентів двох факультетів: психології, радіофізики з 2006 по 2009 навчальні роки вважаємо за необхідно представити підсумкову комплексну табл.№1 досліджуваних груп з включенням найбільш вагомих для аналізу та подальшого обговорення даних.

Висновки.

Проведений поетапний факторний аналіз чотирьох груп юнаків-студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка впродовж 2006-2009 років загалом завершений з позитивними результатами. Підтвердженням цього є застосування критерію Барлетта для визначення придатності досліджуваних груп до процедури факторного аналізу. Даний показний знаходився у межах – 0,506-0,540, що свідчить про низьку та мінімальну придатність більшості груп до процедури факторного аналізу. Планується найближчим часом провести остаточне дослідження факторного аналізу усієї вибірки $n=311$ юнаків-студентів для перевірки та уточнення отриманих даних у кожній академічній групі.

Встановлена особливість проявів опосередкованих кореляційних зв'язків з виділеними факторами, що можливо розглядати як перші ознаки проявів психосоматичних розладів: найбільш вагомими показниками кореляційних п'яти виявлених залежностей у групі психологів $n=37$ виявилася (потенційна емоційна стабільність – висока вірогідність неврозу ($0,577^{**}$); у радіофізиків $n=87$ з восьми показників найбільш вагомими на нашу думку виступили (потенційна емоційна стабільність-деперсивний стан ($0,461^{**}$), висока вірогідність неврозу ($0,645^{**}$); у двох останніх групах радіофізиків $n=92$ та $n=95$ з тринадцяти та десяти показників проявилися зв'язки потенційно емоційна стабільності з більшістю параметрів емоційно забарвлених психосоматичних скарг на межі ($0,207^{**}$ - $0,615^{**}$).

Список використаних джерел:

1. Корнієнко О.В. Підтримання психосоматичного здоров'я практично здорових людей /Корнієнко О.В.-К.: Видавничий центр "Київський університет", 2000.-126 с. (Навч.посібник).

2. Корнієнко О.В. Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я молоді/ Корнієнко О. В.-К.: Видавничий центр "Київський університет", 2004.-264 с. (Монографія).
3. Клевец Л.Н. Социально-психологические факторы психосоматических расстройств у студенческой молодежи / Л.Н. Клевец // Теоретичні і прикладні проблеми психології, 2012, №2(28). С.172-179
4. Партико Т. Особливості сенсожиттєвих орієнтацій у студентів із вираженою хронічною втомою / Т.Партико // Освіта Регіону, 2011.- №3.-С.281-285
5. Періг І. Психічне здоров'я студентів як фактор адаптації до навчання у вищому навчальному закладі/І. Періг //Освіта Регіону, 2011.- №3.-С.294-299
6. Румянцева Д.А. Психосоматические заболевания: к анализу причин. / Мультикультурність та етнокультурність людського світу/ Д.А. Румянцева // Матеріали Круглого столу 31 березня 2011 року. – Том II. – Донецьк, 2011. – 210 с.
7. Федотов А. Факторний аналіз ціннісних орієнтацій студентів вищих навчальних закладів як духовно-педагогічний чинник особистісно-орієнтованого формування культури здоров'я.- /А.Федотов // Освіта Регіону, 2011.- №3.-С.312-318.
8. Хлівна О. Індивідуально-психологічні характеристики психічного здоров'я студентської молоді/ О.Хлівна// Освіта Регіону, 2011.- №3.-С.253-257.